

Ny Forskning i Grammatik

Titel:	Konstruktion og valens Objekt med verbal infinitiv som eksempel	
Forfatter:	Erik Hansen og Lars Heltoft	
Kilde:	K. Boye, L. Heltoft, A. Jensen, E. Skaftø Jensen, R. Therkelsen (red.). <i>Ny Forskning i Grammatik</i> 12, 2005, s. 99-118	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive	

© Forfatterne og Institut for Sprog og Kultur, RUC/Institut for Sprog og Kommunikation, SDU 2005

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af *Ny Forskning i Grammatik* (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Konstruktion og valens

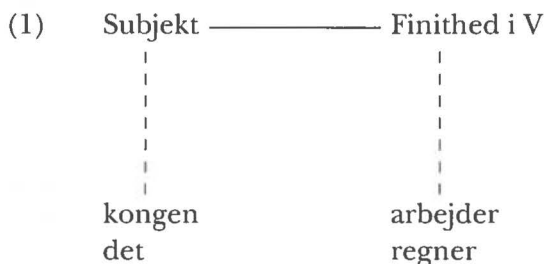
Objekt med verbal infinitiv som eksempel

Erik Hansen og Lars Heltoft

1. Forskellen mellem konstruktion og valens

Afsnittet i GDS om akkusativ med infinitiv – kaldet *objekt med verbal infinitiv* (OVI) – har givet os en anledning til at teste forskellen og relationen mellem valens og konstruktion og dermed forholdet mellem leksikon og kompositionel syntaks i grammatikken, jf. Lars Heltoft (2003). På grund af artiklens begrænsede omfang er det ikke muligt at føre en detaljeret diskussion med andre synspunkter; visse pointer samles dog op i fodnoter.

I Grammatik over det Danske Sprog føres forskellen mellem konstruktion og valens tilbage til rektionsbegrebet. Der skelnes mellem to former for rektion: rektion mellem syntaktiske kategorier som sådan og rektion mellem stammer og deres omgivelser (Eisenberg 1989). Således begrundes skellet mellem rene syntaktiske konstruktionsprincipper og valens (grænsefladen mellem syntaks og leksikon). Eksempel (1) viser på klassisk måde den katataktiske relation mellem subjekt og finithed (Jespersen: *nexus*). Den foreligger uafhængigt af verbalstammernes identitet og danner således en konstruktion. (Vandrette streger angiver interdependens, faldende streger envejs dependens).

Sætninger dannes således gennem konstruktion. De to verbalstammer i eksemplerne har derimod forskellig valens ved at stammen i (2a) styrer et subjektsargument i prædikationssyntaksen, mens (2b) er nulvalent.

(2a) *arbejd-* (A1)

(2b) *regn-* (Ø)

Anskuet som konstruktionsdel er subjektet i dansk således neutralt over for semantisk rolle. Konstruktionen giver frit spil til verbalets valenskrav. I (3ab) stilles de to perspektiver op over for hinanden.

(3a) Subjektet som konstruktion(sdel) er neutralt over for semantisk rolle

(3b) Verbalstammen *arbejd-* styrer et AGENT-subjekt

I det følgende vil vi se på arbejdsdelingen mellem konstruktion og valens i konstruktionen objekt med verbal infinitiv. Specielt vil vi gerne vide om der er et ligefremt forhold mellem verbalstammernes valens og deres evne til at indgå i konstruktionen, altså om bestemte valenskrav skal være opfyldt før konstruktionen kan realiseres, eller om konstruktionen eventuelt kan realiseres uafhængigt af forskelle i valens. Vi tester en række verber for deres valensstruktur og indkredser i anden omgang konstruktionens betydningsrammer. Konstruktionen viser sig at være neutral over for et antal valensforskelle mellem de verber der indgår i den.

2. Opskrivning

I traditionel dansk grammatik anføres OVI (akkusativ med infinitiv) som en konstruktion der kan styres af verberne *lade*, *bede* og *byde*, og af sanseverberne, især *se* og *høre*. Allan Karker har i flere artikler (1976, 1996) anført at der er væsentlig flere, således som det også vil fremgå i det følgende.

Det særlige problem ved objekt med verbal infinitiv er at bestemme objektets indholdssyntaktiske status. Objektet er altid udtryksobjekt i den forstand at det står på det direkte objekts plads i ethvert topologisk skema for dansk, men det kan ikke i alle tilfælde være et indholdsled. I eksempler som

- (4) Han lod det t \emptyset og regne / og varme mildt i Vaar. (Jakob Knudsen)

er *det* udtryksobjektet, men leddet har ikke argumentstatus i forhold til verbet *lade* og heller ikke i forhold til vejrligsverberne, her: *t \emptyset* , *regne* og *varme*, hvor *det* er den velkendte, karakteristiske subjektsudfyldning ved sådanne nulvalente prædikater. Leddet *det* har således en velkendt syntaktisk relation til de indlejrede verber $V'' (= V_{n+1})$ i konstruktionen, men ikke til det styrende verbum $V' (= V_n)$.

Et led der som *det* har sine kombinatoriske bindinger til V'' , men som i øvrigt fremtræder i udtrykket som et led knyttet til V' , siges at være **opskrevet**, og vi vil tilsvarende sige at der foreligger **opskrivning**¹ af det pågældende led. Opskrivning foreligger tvingende i tilfælde som (4), hvor nulvalensen strider imod det generelle konstruktionskrav om subjektforekomst i dansk; men opskrivningsanalyse er kun mulig og nødvendig hvor der kan anføres sådanne rektionelle træk eller andre syntaktiske bindinger der viser en sådan dobbelt relation. Der er ingen slutning fra tilfælde som (4) til konstruktionen som sådan.

3. Passiv i objekt med infinitiv

Linjen i vores artikel skal nu være at undersøge om opskrivning er et generelt træk ved konstruktionen, eller om konstruktionen er forenelig med leksikalske styringsforhold mellem verbalstammen V' og objektet, altså om objektet kan være et valensargument for verbalet V' .

Vi vil som udgangspunkt undersøge konstruktionens muligheder for passiv, og vi vil begynde med at fremlægge valensanalysen af verberne *bede* og *lade*, som viser sig at give de mest entydige resultater. Ad denne vej kan konstruktionens semantiske grænser findes. Det fører til at sanseverberne kommer til sidst i diskussionen og ses i lyset af den øvrige analyse.

1. Terminologien har intet at gøre med den generative grammatiks forskellige transformationsbegreber, men dækker den beskrevne relation mellem et leds udtryks- og indholdsstatus.

Den anvendte term ‘opskrivning’ beskriver blot relationen mellem 2 strukturer og fungerer som en anskuelig måde at tale om relationen mellem udtryk og indhold på. Mere teoretisk opfatter vi denne relation som Gunnar Bechs relation **orientering**, et begreb der tillader os at tildele det samme led en funktion i to prædikationer på en gang. Hos Bech anskues orientering som en relation mellem en simpel og en kompleks sætning, se Bech (1962); hos os opfattes den som relationer mellem udtryksled (traditionens ‘grammatiske’ sætningsled) og indholdsled (argumenter).

3.1. *Det direkte verbum bede*

Fra en semantisk synsvinkel må man umiddelbart antage at det direkte verbum *bede* er et verbum med objektet som indholdsargument, og at det altså på dette punkt ligner hvad andre traditioner ville kalde et kontrolverbum.² I (5) forekommer *bede* i kæde med det egentlige kontrolverbum *tillade*. Begge er direkte verber og må for en intuitiv semantisk analyse styre et argument der betegner modtageren i den direkte handling (om forskellen mht. argumentets status, se afsnit 5).

- (5) Hun vilde, sagde hun, bede dem tillade hende helt paa egen Haand at tilberede en Festmiddag paa Provstens Hundredaarsdag.
Blix Skæb 49

Der er også syntaktiske argumenter for analysen. I passiv kan et sådant styret A2 uden videre opskrives³ til subjektsstatus, både i den deskriptive, perifrastiske passiv og i den modale *s*-passiv (om de to passiver som modus, se Heltoft og Falster Jakobsen 1996).

- (6a) Må jeg bede Dem slukke for mobiltelefonen.
(6b) Man bad os holde os klar til afrejse.
(6c) De bedes slukke for mobiltelefonen.
(6d) Vi blev bedt holde os klar til afrejse.

2. Et tilsvarende synspunkt findes hos Platzack (1998) inden for den generative tradition.

3. Også denne relation benævnes opskrivning fordi subjektet i passiv har højere syntaktisk rang i udtrykket end i indholdet hvor dets status svarer til objektets i aktiv, altså A2.

Det er her velkendt at *s*-passiv af *bede* behandles som et modalverbum, jf. nedenfor om *lade*, og der kan her være tale om et særtilfælde af modalverbernes normale subjektsopskrivning, så (6e) og (6f) er parallelle.

- (6e) Den færdige tekst bedes ligge på mit skrivebord senest onsdag morgen.
 (6f) Den færdige tekst må ligge på mit skrivebord senest onsdag morgen.

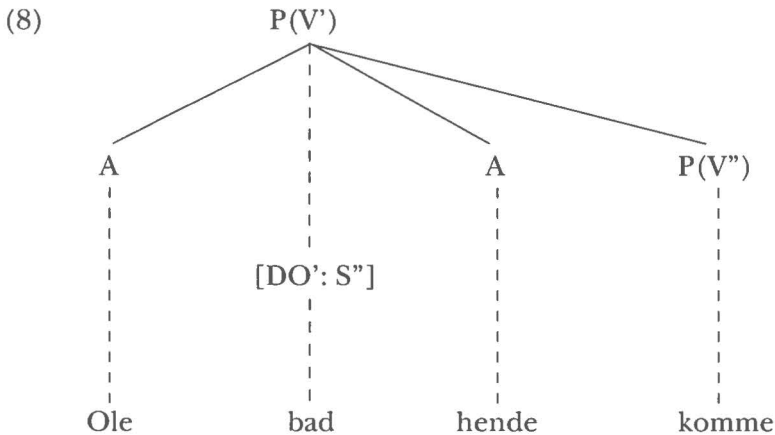
Dette forhold er denne diskussion helt uvedkommende, jf. afsnit 4 om subjekt med nominal infinitiv. Det er muligheden for **perifrastisk** passiv der er afgørende.

Sikre argumenter af samme type som eksempel (4) ser der ikke ud til at være.⁴ Det ville fx være forekomst af objektsled der får deres identitet fastlagt gennem den indlejrede **konstruktion**, jf. (7a): en *der*-konstruktion, eller gennem den indlejrede verbalstammes **valens** i samspil med subjektskonstruktionsprincipper i dansk, jf. (7b): et vejrligsverbum med A1 udfyldt med *det*. Se videre under 3.2.

- (7a) * Man bad der være en pause midt i forestillingen.
 (7b) * De bad det holde op med at regne.

Konstruktionen OVI tillader således et trivalent styrende verbum (V'), og opskrivning er således ikke et konstruktionskrav. I tilfældet *bede* styrer verbalstammen et subjektsargument, et objektsargument og en verbal infinitiv (V''). Vi kan tegne den indholdssyntaktiske dependensstruktur således:

4. Boye (2002) og (2005) anfører eksempler som *Jeg hører/beder/lader det tordne* (2002: 26) uden stjernemarkering og forklarer derefter at "Når konstruktionerne med *lade* og særlig *bede* synes marginale, skyldes det at der er grænser for hvad den gennemsnitlige sprogbruger kan lade og bede ske". Disse sætninger er ikke marginale. Eksempler som *Lad det dog tordne!* betyder naturligvis 'tag dig ikke af at det tordner' eller kausativt: 'sørg dog for at det tordner (Tor)' og er ligetil og acceptable. Eksempler som **Han bad det tordne* er helt umulige, og ligegyldigt hvad grunden måtte være, så er det Boye der skal argumentere for at *bede* har opskrivning, jf. også note 5 og 7.

(Notationen DO': S'' er et eksempel på GDS' tillempede koefficientnotation på grundlag af Gunnar Bech (1955-57). Den betyder at udtryksobjektet for V' er indholdssubjekt for V''. Udtryksleddet U' står altid på venstre side, indholdsleddet I' til højre, altså U': I''. Da denne koefficient gælder uafhængigt af forskellen mellem *bede* og de øvrige verber der kan indgå i konstruktionen, er den altså knyttet til konstruktionen og ikke til verbalstammerne).

3.2. *Det kausative verbum lade*

Verbet *lade* er et kausativt verbum med to hovedvarianter: 1) 'ikke sætte sig imod', 'ikke forhindre', 'acceptere', 'være indifferent over for', og 2) 'foranledige'. Der er ingen grund til at ansætte en regulativ variant med betydningen 'tillade'.

Det er et opskrivningsverbum. Objektspositionen kan for det første udfyldes med materiale der må have status som subjektsudfyldning i den indlejrede prædikation.

- (9a) Lad det bare lyne og tordne, der sker ingenting!
 (9b) Man skal helst lade der være et mellemrum på ca. 4 mm. (jf. man skal helst lade en kant på ca. 4 mm blive stående)
 (9c) Lad her nu være talt nok om den sag!

For det andet – og vigtigere: verbet tillader aldrig perifrastisk passiv af OVI.

- (10a) Man lod hende rejse hjem.
- (10b) *Hun blev ladet/ladt rejse hjem.
- (10c) De lod hende være.
- (10d) *Hun blev ladet/ladt være.

Det gælder heller ikke når indholdsobjektet for V” står i subjeksposition selv om infinitiven er i aktiv form (deponent konstruktion):

- (10e) Kommunen lod huset rive ned.
- (10f) *Huset blev ladet/ladt rive ned.

Derimod opfører de modale *s*-passiver sig som modalverber og kan tillade eksempler som

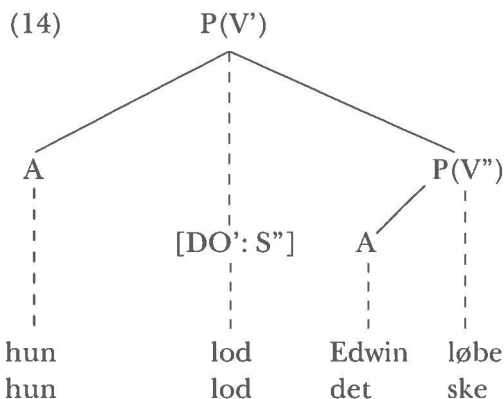
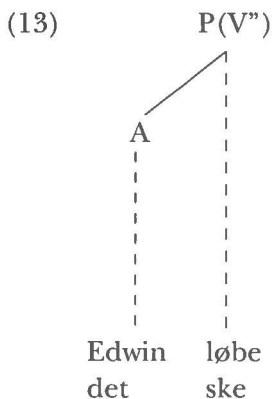
- (11a) Fisken lades stå og trække i 10 minutter.
- (11b) Hvis slanger blot lades være i fred, gør de intet.
- (11c) Fisken skal stå og trække i 10 minutter.
- (11d) Slanger skal blot være i fred, så gør de ingenting.

Men disse eksempler er altså ikke passiv af en opskreven aktivkonstruktion, men viser en konstruktion svarende til modalverberne.

Passivforholdene har ikke noget at gøre med verbalstammens morfologiske muligheder. Perifrastisk passiv af *lade* forekommer uden videre, men ikke i OVI – og det er det der skal forklares eller beskrives adækvat.

- (12a) Hun var blevet ladet/ladt alene.
- (12b) Hvis dyrene bliver ladt i fred, bliver de ikke aggressive.

Analysen af *lade* som opskrivningsverbum bliver da som i (14). Udtryksobjektet er ikke A2 (indholdsobjekt) for V’, men kun A1 (indholdsobjekt) for V”. Den indlejrede prædikation ansættes som i (13), fx i *de lod det ske*, og hele analysen bliver som i (14):

3.3. *Sanseverber*

Sanseverberne er den centrale eller prototypiske verbalkategori der kan indgå i konstruktionen. Verbalparadigmet er åbent, og sanseverbernes synonymer indgår som nævnt i stort tal, se fx (15)-(19):

- (15) Siden den Tid kan man hver Søndag Eftermiddag see en velklædt Familie spadsere i Kirsebærgangen og hos Konen nede ved Bastionen kjøbe for otte Skilling Hvedebrød. Goldschmidt Fortællinger 100
- (16) ..og i butikruderne følger hun sig selv daske af sted med en pakke dinglende fra bærepinden, der hviler på pege- og langfinger. Kaarsb Lukk 337
- (17) Nogen tid efter middag kunne de yngste og bedste øjne skelne en mørk stribe nærme sig Helsingør sydfra. Jørkov Himlen 8
- (18) Han ligger på sin briks og iagttager natten indtage rummet. Reuter Løgnhals 278
- (19) Mænd, der aldrig har overværet deres mødre eller bedstemødre fremtrylle en vidunderlig gele af havens overflod af bær og frugter [...] Pol 6.8.2004; 1. sekt. s. 16,2

I Svenska Akademiens Grammatik (1999, bd.3: 575-583) anses objektet af semantiske grunde for at være et valensled for sanseverbet:

“Objektet är inte bara syntaktiskt, men också semantiskt sett objekt å det överordnade verbet, såtillvida som sätser av denna typ alltid

implicerar att objektsreferenten är föremål för perceptionen, dvs. ses, hörs respektive känns.” (576)

“Ett objekt som utgörs av expletivt *det* (..) har dock ingen semantisk roll i vare sig den överordnade satsen eller infinitivfrasen.” (576)

Derimod har fx ytrings- og meningsverber en anden semantisk struktur:

“Objektet vid verb som anger påstående eller åsikt är syntaktiskt men inte semantiskt en bestämning till verbet: semantiskt anger objektet uteslutande predikationsbas åt infinitivfrasen.” (577)

Selv om rolleforholdene ikke uddybes, har SAG efter vores mening fat i kernen i problemstillingen, og vi fører i en vis forstand diskussionen videre. Vi kan ikke komme ind på de betydelige forskelle mellem dansk og svensk, både mht. konstruktionen selv og mht. forskellene mellem passivsystemerne, men vi prøver at give yderligere lingvistiske argumenter hvad dansk angår.

Sanseverberne er neutrale over for forskellen mellem *bede* og *lade* og kan konstrueres på begge måder, dels med 1) objektet som deres indholdsargument, dels med 2) opskrevet subjekt. Som argument for 1) gælder at konstruktionen kan have **perifrastisk passiv** ved siden af *s*-passiv, fx:

- (20a) Tiltalte er blevet set bevæge sig rundt i villaens have.
- (20b) Hver aften sås ræven liste rundt langs fårefolden.
- (21a) Olsen var blevet hørt brokke sig ude på gangen.
- (21b) Olsen hørtes brokke sig ude på gangen.
- (22a) Han kan være set parkere uden for ejendommen.
- (22b) [...] en brandhelikopter, der kunne ses kredse om tårnets top.
Pol. 23.7.2003; 1.sekt. 7,1

Perifrastisk passiv er kun mulig når objektet har argumentstatus og altså er indholdsobjekt for *V'*, og objektspositionen således ikke er fyldt ud med et opskrevet subjekt for *V*”, fx *der/her* eller *det*.

- (23a) De så det blive lysere og lysere i øst.
- (23b) *Det blev set blive lysere og lysere i øst.

Passiv af V' er heller ikke altid mulig når den indlejrede prædikation selv er i passiv, nemlig når det indlejrede passive verbals subjektsargument ikke er kvalificeret som objektsargument for det styrende verbum. Eksempel (24a) implicerer ikke (24b), et problem som SAG ikke har med. I dette tilfælde må udtryksobjektet også være opskrevet. Dets semantiske status er at være objektsargument for V", og det kvalificerer ikke i konstruktionen som argument for det styrende verbum V'. Man har således (24a), men ikke (24c), der er den tilsvarende passive udgave:

- (24a) De havde hørt ham blive skældt ud af sin chef.
 (24b) *→ De havde hørt ham.
 (24c) *Han var blevet hørt blive skældt ud af sin chef.

Ved verbet *se* kan udtryksobjektet derimod kvalificere som indholdsobjekt for V':

- (25a) De havde set bilen blive slæbt væk.
 (25b) → De havde set bilen.
 (25c) Bilen var blevet set blive slæbt væk.

Vi opfatter typen (25c) som marginal, men eksempler kan formentlig findes. Derimod anser vi (24c) med verbet *høre* for absolut umulig. Vi kan ikke gå videre med de øvrige sanseverber, men (24)-(25) angiver en testramme de kan analyseres i.

Tilsvarende relationer gælder hvis det er verbalparret *give/få* der indgår i konstruktionen. Verbet *få* er hvad indholdsled og semantiske roller angår, ækvivalent med en passiv form af et verbum der styrer IO; dets subjekt modsvarer et opskrevet indirekte objekt.

- (26a) Vi så chefen give sekretæren en reprimande.
 (26b) Vi så sekretæren få en reprimande af sin chef.
 (26c) → Vi så sekretæren.
 (26d) Vi hørte chefen give sekretæren en reprimande.
 (26e) Vi hørte sekretæren få en reprimande af sin chef.
 (26f) *→ Vi hørte sekretæren.

Passivmulighederne i relation til V' er de samme som (24)-(25):

- (27a) Chefen var blevet set give sekretæren en reprimande.
 (27b) Sekretæren var blevet set få en reprimande af sin chef.
 (27c) Chefen var blevet hørt give sekretæren en reprimande.
 (27d) *Sekretæren var blevet hørt få en reprimande af sin chef.

Som entydige argumenter for opskrivningstolkningen gælder de klassiske eksempler med *det/der/heri* objektspositionen. Men man kan naturligvis ikke generalisere fra disse eksempler til hele konstruktionens syntaks, og opskrivning er kun en nødvendig analyse der hvor objektet bevisligt ikke er argument for V'.⁵

Om sanseverber som helhed kan man sige at analysen afspejler deres polysemi, således at forstå at de enten angiver 1) en relation mellem en der perciperer, og en genstand (Lyons 1977: 1. rangs entitet), eller 2) en relation mellem en der perciperer, og et prædikationsindhold (Lyons 1977: 2. eller 3. rangs entitet). Vores analyse kortlægger hvorledes konstruktionen forholder sig til denne polysemi.

3.4. Kognitive verber

I 3.1. - 3.3. har vi indkredset en ramme for analysen af denne i grammatikkerne normalt helt oversete gruppe, jf. Karker (1976, 1996). De synes at slutte sig til sanseverberne og være neutrale. (28)-(29) viser 2 diatesepar.

- (28a) Netop derfor har det været glædeligt at opleve politikere fra de to regeringspartier begynde at tage afstand fra Dansk Folkepartis stadig mere groteske indfald og udfald. Pol. 8.8. 2003; 2.sekt. 6,1

5. I Boye (2002) anføres en dansk udgave af et eksempel fra Kirsner & Thompson (1976) som argument for opskrivning: *Vi så den usynlige nervegas dræbe alle fårene*. Eksemplet kan efter vores opfattelse ikke bruges til at generalisere opskrivningsanalysen til sanseverberne som sådan, jf. også at eksemplet umuligt kan have nogen passivpendant: **Den usynlige nervegas var blevet set dræbe alle fårene*. Et meget bedre og mindre søgt opskrivningseksempel er: *Jeg hørte ham blive bagtalt* (eks. Kasper Boye), hvor *ham* ikke kan være argument for *høre*. Men heller ikke her er der nogen perifrastisk passiv, ganske som vores analyse forudsiger det: **Han var blevet hørt blive bagtalt*.

- (28b) En skønne dag vil udenrigsministeren måske blive oplevet tage afstand fra krigen i Irak, ligesom i sin tid socialdemokraterne om Vietnamkrigen.
- (29a) Hun huskede en japansk vagtsoldat slå løs på moderen, mens hun selv skreg.
Pol.12.6.2004; 4.sekt.5,2
- (29b) Denne betjent bliver endnu husket sidde oven på sit offer og true med 'Benjamin'.

Det synes heller ikke vanskeligt at danne sikre opskrivningseksempler:

- (30) Det hedder 'sort sol', fordi man kan opleve det blive næsten mørkt af støre.
- (31) Kan du huske det regne i Lagos?

4. Subjekt med nominal infinitiv

Problematikken omkring OVI må afgrænses fra konstruktionen subjekt med nominal infinitiv, i traditionen kaldet nominativus cum infinitivo (NCI). Denne konstruktion forekommer ved *s*-passiv af et antal kognitive verber og ytringsverber der ikke kan tage objekt med nominal infinitiv (ONI). NCI-konstruktionen er derfor ikke en simpel passivversion af en ONI-konstruktion⁶.

- (32a) Han hævdes at være impliceret i sortbørshandel med cigaretter.
- (32b) *Man hævder ham at være impliceret i sortbørshandel med cigaretter.
- (33a) Rapporten siges at være hovedårsagen til ministerens tilbage-træden.
- (33b) *Man siger rapporten at være hovedårsagen til ministerens tilbage-træden.

6. Dette er en vigtig strukturel forskel mellem dansk og svensk, idet svensk har objekt + verbal infinitiv ved disse verber. Opgaven er at få denne forskel frem, ikke at gå hen over den.

I Heltoft (2001)⁷ er der givet et forslag til analyse af NCI som et særtilfælde af en konstruktion med opskrivning, ikke i forhold til et direkte styret V”, men i forhold til en prædikation der har status som frit adverbial (FV). Infinitiven er ikke objekt, for pronominalisering er ikke mulig. Hertil hører konstruktioner med verberne *begynde*, *fortsætte* og *holde op*, som i (34a). Hverken ved *begynde* osv. eller ved NCI-verberne kan at-infinitiven være direkte objekt, se (34bc).

(34a) Han begyndte at forstå sammenhængen.

(34b) *Han begyndte det.

(34c) *Rapporten siges det.

Her skal opskrivningen forstås i forhold til en struktur der i grove træk ser således ud (Heltoft 2001: 96):

(35a)	siges	rapporten vær-	hovedårsagen til ministerens til-
		-----	bagetræden
	finit V	prædikation som subjekt for <i>siges</i> , men nedskrevet til FV	

(35b) har opskrivning af subjektet i forhold til det frie adverbial:

(35b)	rapporten	siges	at være hovedårsagen til ministerens
	-----	-----	tilbagetræden
	S	finit V	subjekt nedskrevet til FV

Vi har nu brug for at gentage eksemplerne (6c) og (6e):

(6c) De bedes slukke for mobiltelefonen.

(6e) Den færdige tekst bedes ligge på mit skrivebord senest onsdag morgen.

(6c) og (6e) kan tolkes som opskrivning af et subjektsargument for V”, svarende til hvad man finder ved modalverberne.

7. Heltoft (2001) skæmmes af en ikke-effektueret korrektur. Brugere kan henvende sig på heltoft@ruc.dk og få et rettelsesblad.

På samme måde kan konstruktionen nominativus cum infinitivo (NCI) opfattes som opskrivning af subjekt til subjekt. NCI er en konstruktion med *at*-infinitiv: *det synes at trække op til torden, projektet anslås/formodes at koste 100 mio.* Den adskiller sig fra opskrivningen i (6c) og (6e) ved at der ikke findes nogen aktiv (eller ikke-deponent) pendant, fx ikke: **regeringen anslår/formoder projektet at koste 100 mio.* Dermed indgår NCI heller ikke i vores emne, men er en anden konstruktion. Der findes på dansk netop ikke nogen konstruktion 'objekt med nominal infinitiv' (ONI) ved menings- og ytringsverber. Og det er dette forhold der peger på at NCI på dansk er en anden problemstilling end OVI.⁸

5. Afgrænsning i forhold til konstruktion med nominal infinitiv

I dansk tradition skelnes der mellem objekt med verbal infinitiv (infinitivneksus) og en konstruktion med *at*-infinitiv (der er et særtilfælde af sekundær neksus). Objekt med verbal infinitiv – som vist i eksemplerne (36ab) – står over for eksempler som (37ab):

(36a) Vi så dem drukne.

(36b) Jeg bad ham forsvinde.

(37a) Jeg tillod dem at blande sig.

(37b) Jeg foreslog ham at forsvinde.

8. En anden problemstilling der falder uden for emnet, er prøver med hvad amerikanske lingvister (fx Rosenbaum 1967) har kaldt 'pseudoklønning'. Boye (2002, 2005) påkalder sig den som argument for at alle tre typer i ovenstående er opskrivning: (1) **Hvad jeg så ham, var (at) løbe*, (2) **Hvad jeg bad ham, var (at) løbe*, (3) **Hvad jeg lod ham, var (at) løbe*. Hvis (1) og (2) kunne eller måtte være en kontrolkonstruktion, skulle de opføre sig lige som den absolut mulige (4) *Hvad jeg bad ham om, var at løbe*.

Vi mener prøven er forkert. For det første er der ikke noget på hverken engelsk eller dansk der hedder pseudoklønning. Der foreligger simpelthen et særtilfælde af prædikativkonstruktion, såkaldt identitetsprædikation. For det andet er denne konstruktion kun mulig med nominale led som prædikativ. De tre ovenfor nævnte eksempler – og testen – skal se således ud: (1) **Hvad jeg så ham, var løbe*, (2) **Hvad jeg bad ham, var løbe*, (3) **Hvad jeg lod ham, var løbe* – er ikke velformede eksempler på denne konstruktion, og testen viser kun at 0-infinitiv ikke er et nominal. Derimod selvfølgelig: *Hvad jeg tillod hende, var at smutte 5 minutter før tid*.

Analyserne er ikke analoge. På udtrykssyntaksens niveau står de således over for hinanden:

1. Direkte objekt med verbal infinitiv:

Subj	V	DO	V"
vi	så	dem	drukne
jeg	bad	ham	forsvinde

2. Indirekte objekt med nominal infinitiv (direkte objekt):

Subj	V	IO	DO
jeg	tillod	dem	at blande sig
jeg	foreslog	ham	at forsvinde

6. Deskriptiv konklusion

- a. De to entydige verber i forhold til konstruktionen objekt + verbal infinitiv er henholdsvis *bede* og *lade*. Det førstnævnte er et direktiv, det andet et kausativ. *Bede* styrer et objektsargument og har ikke opskrivning; det er aldrig muligt at have formelle, opskrevne subjekter, og der findes ikke blot konstruktion med *s*-passiv, men også med perifrastisk passiv. *Lade* er et opskrivningsverbum. Det er altid muligt at indsætte et formelt subjekt, uafhængigt af hvilken variant af *lade* der foreligger. Verbet *lade* kan aldrig have perifrastisk passiv til en OVI-konstruktion, *bede* kan altid.
- b. **Konstruktionen** i sig selv er neutral over for forskellen mellem styring af objektsargument og opskrivning til udtryksobjekt.⁹ Denne forskel henvises til **valens**beskrivelsen. Men konstruktionen

9. Herved adskiller analysen sig fra substansen i så vidt vi ved alle generative analyser: den tidlige generative grammatik, den nyeste (minimalisteorien) eller en af sidevarianterne, fx HPSG. Stockwell, Schachter og Partee (1973: 546ff.), en for sin tid udmærket 'state-of-the-generative-art'-bog, regner med at i både (1) og (2) opskrives den indlejrede sætnings subjekt til objekt i oversætningen:

er altid forbundet med koefficienten DO': S", og denne specifikation kan således knyttes til konstruktionen, ikke til leksikon. Dette er en teoretisk nyskabelse i forhold til Gunnar Bechs teori om infinitkæder (1955-57), hvor koefficienterne altid knyttes til verbalstammer. jf. afsnit 7.

- c. Sanseverberne er normalt blevet gjort til udgangspunkt for analysen; men de er ikke entydige og er derfor ikke velegnede til at fastlægge grænsen mellem konstruktion og valens med. Sanseverberne opfylder begge kriterietyper, og man må således mene at de både kan udfylde objektspositionen gennem **valens** (dvs. gennem selv at styre et A2), og gennem **konstruktionens** koefficient alene, dvs. gennem opskrivning.
- d. Konstruktionen er umarkeret i forhold til *Indirekte objekt med nominal infinitiv*, hvad angår modsætningen mellem styring af

-
- (1) He believed – She is working on it
→ He believed her to be working on it
- (2) I saw – He dug a hole in the ground
→ *I saw him to dig a hole in the ground
→ I saw him dig a hole in the ground [TO-deletion]

De har således samme dybdestruktur. Det vanskelige deskriptive problem med forskellen mellem nul-infinitiv og *to*-infinitiv løses gennem en sletningstransformation.

Platzack (1998: 156-57) skelner inden for de klassiske OVI-verber mellem et kontrolverbum som *bede* (sv. *bedja*) og opskrivningsverber som *se*.

- (3) Kontrol: Jag [bad, [henne [t_v (att) PRO ringa]]]
(4) Raising: Jag [såg, [henne ringa]]

Sag og Wasow (1999: 286-87) skelner på lignende måde mellem *expect* (raising), og *persuade* (kontrolverbum). Kontrolverbet er trivalent, og det indirekte objekt *Leslie* optræder som argument både i den indlejrede sætning og i matrikssætningen.

- (5) I expected Leslie to be aggressive (subject raising)
(6) I persuaded Leslie to be aggressive (kontrolverbum)

Disse analyser kan ikke overføres uden videre til dansk, og problemet ligger i passivforholdene.

argument og opskrivning af argument. Derimod er *objekt med nominal infinitiv* altid en kontrolkonstruktion.

- e. De to konstruktioner er i øvrigt ikke i ren modsætning til hinanden. Modsætningen har at gøre med fordelingen af A2 og A3. Objekt med verbal infinitiv har intet A3, det har derimod Objekt med nominal infinitiv (den nominale infinitiv er her A2).

Objekt med verbal infinitiv:	A1	(A2)	V"	(DO': S")
Objekt med verbal infinitiv:	A1	A3	A2	(IO': S")

Forskellen fremgår også gennem den måde konstruktionernes koefficienter (Bech 1955-57) ansættes på. Når der er et A3 (IO), er der også et A2. Vi vover ikke at identificere A3 med V". Kunne man argumentere for denne identifikation, ville analysen muligvis falde på plads som et særtilfælde af adjektanalysen (Herslund og Sørensen 1994, Herslund 1994, Sørensen 1994), således:

Objekt med verbal infinitiv:	Subjekt	(Objekt)	Adjekt
Objekt med verbal infinitiv:	Subjekt	Adjekt	Objekt

7. Metodologisk og teoretisk konklusion

Der er ingen slutning fra opskrivning af *det* og *der/her* til en generel analyse af konstruktionen som opskrivning. Prøver skal analyseres omhyggeligt.

Der kan og skal drages klare skillelinjer mellem konstruktion (kompositionelle regler og kompositionelt betinget indhold) og valens (stammernes krav om obligatoriske og fakultative argumenter). Dernæst kan komplementariteten mellem konstruktion og valens beskrives.

Henvisninger

- Bech, G. (1955-57). *Studien über das deutsche Verbum infinitum*. I-II. Det kgl. danske videnskabernes selskab. Historisk-filologiske Meddelelser. København.
- Bech, G. (1962). Zur Technik der syntaktischen Analyse. *Lingua XI*.

- Boye, K. (2002). Den danske infinitivneksus – distribution, funktion og diakroni. *Danske Studier* 2002. 17-68.
- Boye, K. (2005). Raising verbs vs. auxiliaries. M. Fortescue & al. (red.): *Historical Linguistics 2003*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. 31-46.
- Eisenberg, P. (1989). *Grundriss der deutschen Grammatik*. Stuttgart: Metzler.
- Heltoft, L. (2001). Måske begynder vi at forstå det. Om passive intransitiver i dansk. *EH som Erik, H som halvfjerds. Sproglige åbninger. Festskrift til Erik Hansen*. København: Hans Reitzel. 87-98.
- Heltoft, L. (2003). Konstruktionstyper og paradigmetyper i en dansk funktionel grammatik. Foredrag holdt på SHF-seminaret på Højstrupgaard. 30.10.-01.11. 2003.
- Heltoft, L. & L. Falster Jakobsen (1996). Danish Passives and Subject Positions as a Mood System. E. Engberg-Pedersen m.fl. (red.): *Content, Expression and Structure: Studies in Danish Functional Grammar*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins. 199-234.
- Herslund, M. (1994). Valens og grammatiske relationer. *Ny forskning i grammatik*. Igangsat af Statens Humanistiske Forskningsråd. Fællespublikation 2. Odense: Odense Universitetsforlag. 48-72.
- Karker, A. (1976). En usikker prognose. *Nyt fra Sprogævnet* 16.
- Karker, A. (1996). Akkusativ med infinitiv – tyve år efter. *Nyt fra Sprogævnet* 3.
- Kirsner, R. S. & S. A. Thompson (1976). The Role of Pragmatic Inference in Semantics. A Study of Sensory Verb Complements in English. *Glossa* 10, 2.
- Platzack, C. (1998). *Svenskans inre grammatik – det minimalistiska programmet*. Lund: Studentlitteratur.
- Rosenbaum, P. S. (1967). *The Grammar of English Predicate Complement Constructions*. Cambridge, Mass.: The M.I.T. Press.
- Sag, I. & Th. Wasow (1999). *Syntactic Theory. A Formal Introduction*. Stanford: CSLI Publications.
- Stockwell, R., P. Schachter & B. Hall Partee (1973). *The Major Syntactic Structures of English*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Sørensen, F. (1994). Sætningsled. *Ny forskning i grammatik*. Igangsat af Statens Humanistiske Forskningsråd. Fællespublikation 2. Odense: Odense Universitetsforlag. 41-47.
- Sørensen, F. & M. Herslund (1994). A valence based theory of grammar-

- tical relations. E. Engberg-Pedersen, L. Falster Jakobsen & L. Schack Rasmussen (red.): *Function and Expression in Functional Grammar*. Berlin og New York: Mouton de Gruyter.
- Teleman, U., S. Hellberg & E. Andersson (1999). *Svenska Akademin's Grammatik*. Stockholm: Svenska Akademin.

